

ΥΠΟΜΟΝΗ, Η ΑΦΑΝΗΣ ΑΡΕΤΗ

Κάποιες από τις φράσεις που ακούμε παρά πολύ συχνά από τους κοντινούς μας ανθρώπους, όταν προσπαθούμε για κάτι δύσκολο, απίθανο ή αδύνατο είναι: κουράγιο ή κάνε υπομονή, λίγο ακόμα και θα τα καταφέρεις. Τις περισσότερες φορές, επειδή ακριβώς βρισκόμαστε σε δύσκολη και άβολη θέση, τα λόγια προτροπής και ενθάρρυνσης μας φαίνονται ανούσια και ανίκανα να μας βοηθήσουν να ξεπεράσουμε τον σκόπελο που βρίσκεται μπροστά μας. **Θα προτιμούσαμε μάλιστα ένα χέρι βοήθειας ή ακόμα καλύτερα, κάποιος άλλος να μπει στη θέση μας και να περάσει τις συμπληγάδες πέτρες αντί για εμάς, και μετά να συνεχίσουμε εμείς ατσαλάκωτοι, την υπόλοιπη πορεία.**

Δυστυχώς υπάρχουν περιπτώσεις που δεν τις διερχόμαστε δια αντιπροσώπων, αλλά πρέπει εμείς οι ίδιοι να πιούμε το πικρό ποτήρι. Σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι πραγματικά πολύτιμος ένας λόγος προτροπής και ενθάρρυνσης που θα μας υπενθυμίσει κάποια από τα εφόδια που διαθέτουμε και μπορούμε να αξιοποιήσουμε. **Το κουράγιο ή η υπομονή είναι κάποια από αυτά τα εφόδια, τα οποία δεν αγοράζονται από φυσικά ή διαδικτυακά καταστήματα, ούτε είναι διαθέσιμα στη μαύρη αγορά. Καλλιεργούνται και αναπτύσσονται εντός του ανθρώπου κατά τη διαδικασία δόμησης της προσωπικότητάς του.**

Παρόλο που το κουράγιο και η υπομονή ως ψυχικές δυνάμεις και ποιότητες είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους, αξίζει να εστιάσουμε σε πρώτη φάση στην τελευταία. **Η αξιακή ποιότητα της υπομονής όταν επιστρατεύεται ως δύναμη υπέρ του αγαθού εντάσσεται στις αρετές.** Αποτελεί μάλιστα τη βάση ανάπτυξης πολλών άλλων αρετών. Ενώ όμως, πρωταγωνιστεί στο παρασκήνιο της καθημερινότητάς μας, ως επί τω πλείστον θεωρείται ασήμαντη και μένει αφανής. **Από την αρχή της ημέρας μας μέχρι το τέλος της, υπομένουμε. Θέτουμε τον εαυτό μας υπό των καταστάσεων που βιώνουμε διαδοχικά, για όσο χρόνο αυτές απαιτούν, χωρίς να έχουμε τη δυνατότητα να τις παρακάμψουμε ή να τις αποφύγουμε.**

Συνήθως όπου υπάρχει αναμονή μετά από λίγο εμφανίζεται η ανάγκη για υπομονή. Έξω από το μπάνιο του σπιτιού, στο πρωινό, στα ΜΜΜ ή στο δρόμο προς τη δουλειά, στο φωτοτυπικό, έξω από το γραφείο του Δντη για οδηγίες ή υπογραφές, στο κυλικείο για καφέ ή στο εστιατόριο για φαγητό κ.λπ. Φυσικά χρειαζόμαστε την υπομονή όχι μόνο για κάποιες απλές καταστάσεις, αλλά πολύ περισσότερο και για τις σοβαρές, πολύπλοκες, μακροχρόνιες, δυσεπίλυτες ή και μη αναστρέψιμες. Σε ασθένειες, ατυχήματα, επαγγελματικές επιδιώξεις, κληρονομικές υποθέσεις, δικαστικές διεκδικήσεις, οικονομικές διαμάχες, φυσικές καταστροφές, κ.λπ.

Ακόμα χρειαζόμαστε την υπομονή στις σχέσεις μας πρωτίστως με τον εαυτό μας, αλλά και με τους συνανθρώπους μας. Τούτη η ανάγκη πηγάζει διότι π.χ. κάνουμε συνεχώς τα ίδια λάθη, δεν πετυχαίνουμε τους στόχους μας, οι άλλοι μας συμπεριφέρονται με τρόπο που μας ενοχλεί ή μας εξοργίζει, δεν είναι έτσι όπως θα θέλαμε να είναι, είναι καλύτεροι ή χειρότεροι από εμάς, κ.ο.κ. Πέρα από τις περιπτώσεις ευθείας απαίτησης για υπομονή, υπάρχουν και αυτές όπου η υπομονή είναι απαραίτητη εμμέσως για να υποστηρίξει την ανάπτυξη μιας άλλης αρετής, όπως π.χ. της αγάπης, της δικαιοσύνης, της φρόνησης, του θάρρους.

Ένα από τα χαρακτηριστικά της αγάπης είναι ότι «πάντα υπομένει», άρα αν δεν υπάρχει το υπόβαθρο της υπομονής, η αγάπη δεν μπορεί να αναπτυχθεί σωστά και πλήρως. Αντίστοιχα, η δικαιοσύνη για να αποδώσει τους καρπούς της χρειάζεται χρόνο που για να κυλήσει ανώδυνα, αλλά και δημιουργικά χρειάζεται υπομονή. **Αν δεν υπάρχει το υπόβαθρο της υπομονής αργά ή γρήγορα η δικαιοσύνη του ανθρώπου θα παρεκτραπεί ή θα καταρρεύσει** σαν ένας χάρτινος πύργος. Σε παρόμοια σχέση εξάρτησης από την υπομονή βρίσκεται η φρόνηση και το θάρρος. **Χωρίς την υπομονή, η φρόνηση είναι ευάλωτη στην επιπολαιότητα,**

ενώ το θάρρος δύναται να εκδηλωθεί άκαιρα και άτοπα χάνοντας την αίγλη και την αξία του στην πράξη.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν και οι περιπτώσεις που **η σχέση μεταξύ της υπομονής και κάποιων άλλων αρετών είναι αλληλοσυμπληρούμενη. Η πραότητα απαιτεί υπομονή και μάλιστα μεγάλη, αλλά και αν κάποιος δεν διαθέτει πραότητα είναι πολύ δύσκολο να έχει υπομονή. Παρόμοια είναι και η σχέση της υπομονής με την μακροθυμία και την εγκράτεια, σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορούν να θεωρηθούν ως δυαδικές αρετές. Γενικότερα, θα μπορούσε να ειπωθεί πως άνευ της υπομονής καμιά από τις αρετές δεν μπορεί να αναπτυχθεί ορθά, αφού όλες απαιτούν ικανό χρόνο, κατάλληλη παιδεία και πολύ προσπάθεια.**

Το προσωπικό πνευματικό οικοδόμημα αν δεν έχει ενσωματώσει το συστατικό της υπομονής ή το διαθέτει σε μικρή αναλογία, είναι ευάλωτο σε σεισμικές δονήσεις, σε ριπές ανέμων ή ακόμα και στο βάρος του οικείου φορτίου. Η ορθή ενσωμάτωση συντελείται από τα αρχικά στάδια μέχρι και την ολοκλήρωση της κατασκευής, καθώς κάθε άλλη παραλλαγή καθιστά το όλο οικοδόμημα ελαττωματικό. Με υπομονή τίθενται τα θεμέλια, με υπομονή υψώνεται ο σκελετός, με υπομονή αναπτύσσεται η τοιχοποιία, με υπομονή συμπληρώνεται ως και η πιο μικρή λεπτομέρεια, μέχρι να πάρει η οικοδομή την τελική της μορφή.

Άρα από τα πρώτα βήματα της ζωής του μέχρι και την περάτωσή της **ο άνθρωπος θα πρέπει να διδάσκεται και να μαθαίνει την υπομονή, αλλά και να βελτιώνεται σ' αυτή ακατάπαυστα. Υπομονή για την ώρα του φαγητού, υπομονή για την ώρα του παιχνιδιού, υπομονή για την ώρα του ύπνου, υπομονή για καθετί το αγαθό. Υπομονή από το μικρό παιδί στην αρχή, από τον έφηβο στην συνέχεια, τον ενήλικα μετέπειτα και τον ηλικιωμένο στο τέλος. Υπομονή σε συνδυασμό με προσπάθεια, κόπο, αγαθά έργα και αρετή ελπίδας, αγάπης, πίστης, εγκράτειας, πραότητας,...., ανθρωπινότητας.**

Λόγω της ψυχοπνευματικής φύσης της υπομονής, η καλλιέργεια και η ανάπτυξη της εμπίπτει στο πεδίο της αγωγής **και όπως γίνεται αντιληπτό δεν συντελείται εύκολα και απλά. Δεν αρκεί μια απλή περιγραφή της ή μια σειρά από διαλέξεις για να καταστεί ο παιδευόμενος κάτοχός της. Η διδαχή και η πρακτική είναι απαραίτητες, ιδιαίτερα σήμερα που η μεταμοντέρνα κουλτούρα πείθει τον άνθρωπο ότι, δύναται να έχει εύκολα και γρήγορα όλα όσα επιθυμεί. Ο υποκείμενος στην αγωγή χρειάζεται να αντιληφθεί ορθά τη λειτουργία και την αξία της υπομονής, καθώς και να εξασκηθεί στο πότε και πώς θα την εφαρμόζει, ώστε εν τέλει να την κάνει βίωμα ζωής.**

Βέβαια, «η προϋπόθεση... κάθε αγωγής (είναι) πίστη στον δάσκαλο και... πίστη στο ηθικό περιεχόμενο της διδαχής του (Παπανούτσος)». Συνεπώς, η αγωγή της υπομονής δεν τελείται αποσπασματικά, αλλά **εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σύστημα αγωγής - μόρφωσης – εκπαίδευσης και συντελεστών υλοποίησής του (δασκάλων). Τις απαιτήσεις ενός τέτοιου συστήματος δύναται να καλύψει μόνο η Ολιστική Παιδεία. Δια αυτής οικοδομείται ο άνθρωπος με υπομονή, ολόπλευρα, εσωτερικά και εξωτερικά ως μια μοναδική και υπέροχη ανθρώπινη προσωπικότητα. Μια προσωπικότητα που ενσωματώνει τις αρετές σε ένα αρμονικό όλο ανθρωπινότητας, για να δυναθεί ο κάτοχός της να πετύχει την εξανθρωπίηση και μετά γιατί όχι, να αγγίξει την θέωση.**

07 Ιανουαρίου 2025
Στέλιος Κάλφας